

Yeni Kazakistan: Yeni Anayasa, Kurultay ve Kurumsal Dönüşüm

Doç. Dr. Suat BEYLUR

Avrasya Araştırma Enstitüsü, Kazakistan

Kazakistan, 1990’lardan bu yana siyasi ve ekonomik istikrarını büyük ölçüde korurken, piyasa ekonomisine geçiş, ekonomik yapının yeniden inşası, kalkınmanın hızlandırılması ve toplumsal refahın artırılması yönünde kademeli reformlar gerçekleştiren ve bu yönüyle bölgesinde öne çıkan ülkelerden biri olmuştur. Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev döneminde ise bu reform çizgisi, ekonomik ve toplumsal dönüşümün ötesine geçerek siyasi ve kurumsal yapının yeniden düzenlenmesini de kapsayan daha bütüncül bir nitelik kazanmıştır. Özellikle 2022 sonrasında “Yeni Kazakistan” ve ardından “Adil Kazakistan” söylemleri çerçevesinde şekillenen reform gündemi; kamu yönetiminin etkinleştirilmesi, siyasi temsil mekanizmalarının yeniden yapılandırılması ve devlet-toplum ilişkilerinin güçlendirilmesine yönelik kapsamlı düzenlemeleri beraberinde getirmiştir (Akorda, 2022).

Bu sürecin en önemli aşamalarından biri, 15 Mart 2026’da yapılan referandumda yeni Anayasa’nın %87,15 oyla kabul edilmesi ve 1 Temmuz’da yürürlüğe girmesi olmuştur (Kazakistan Merkez Seçim Komisyonu, 2026a). Ardından 23 Ağustos’ta yeni yasama organı Kurultay için gerçekleştirilen seçimlerle anayasal dönüşüm kurumsal uygulama aşamasına geçmiştir. Yeni Anayasa, 1995’ten beri yürürlükte olan anayasal düzeni sona erdirirken iki meclisli Parlamento yerine 145 üyeli tek meclisli Kurultay’ı sistemin merkezine yerleştirmiştir (Akorda, 2026a). Seçimlere katılımın %74’ün üzerine çıkması ve beş siyasi partinin temsil hakkı kazanması yeni yapının güçlü bir siyasi katılımı faaliyetine geçtiğini göstermektedir. Adilet Partisi’nin 110 sandalye ile anayasal çoğunluğu elde etmesi ise reformların yasama ayağında önemli bir hareket alanı sağlarken, çoğunluk partisine yasama ve siyasi sorumluluk bakımından daha büyük bir yükümlülük de getirmektedir (Kazakistan Merkez Seçim Komisyonu, 2026b).

Kurultay, yalnızca parlamentonun yapısındaki değişimi değil, yasama organının devlet sistemi içindeki konumunun yeniden tanımlanmasını da ifade etmektedir. Tokayev’in 28 Ağustos’ta Kurultay’ın ilk oturumunda yaptığı konuşma da reformun arkasındaki bu yaklaşımı açık biçimde ortaya koymuştur. Yeni düzenlemede Kurultay’ın Anayasa Mahkemesi, Merkez Seçim Komisyonu ve Yüksek Denetim Kurulu gibi temel kurumların oluşumundaki rolü güçlendirilmiş; hükümetin faaliyetleri ve bütçe üzerindeki denetim araçları genişletilmiştir. Tokayev’in bunu kuvvetler arasındaki “denge ve denetim” sisteminin güçlendirilmesi olarak tanımlaması, reformun yalnızca yönetsel sadeleşme değil, kurumların yetki ve sorumluluklarının yeniden düzenlenmesi amacı taşıdığını göstermektedir (Akorda, 2026b).

Yeni anayasal yapının tamamlayıcı unsurlarından biri Cumhurbaşkanı Yardımcılığı makamıdır. Cumhurbaşkanı ile Kurultay, hükümet ve diğer devlet organları arasındaki koordinasyonu güçlendirmesi ve yönetimdeki devamlılığı daha açık bir anayasal mekanizmaya bağlaması öngörülen bu göreve 31 Ağustos’ta daha önce Devlet Sekreteri görevinde bulunan Erlan Karin atanmış, Oljas Bektenov ise yeniden Başbakan olarak görevlendirilmiştir (Akorda, 2026c). İlk atamalar, köklü bir kadro değişiminden ziyade tecrübe ve kurumsal devamlılığın yeni yapıya uyarlanmasına dayanan kontrollü bir yenilenmeye işaret etmektedir.

Erlan Karin’in Cumhurbaşkanı Yardımcılığı görevine getirilmesi geleceğe dönük politikalar ve yeniden yapılanma açısından ayrıca dikkat çekicidir. Tarih ve coğrafya eğitimi alan, ardından siyaset bilimi alanında akademik çalışmalarını sürdüren Karin’in stratejik araştırmalar, iç politika ve Cumhurbaşkanlığı yönetimindeki uzun yıllara dayanan tecrübesi, onu Tokayev döneminin reform süreçlerini yakından bilen ve bu süreçlerde aktif rol üstlenen isimlerden biri hâline getirmiştir. Bunun

yanında yedi ciltlik “Kazakistan Tarihi” projesinin hazırlanmasındaki rolü, Karın’ın ulusal tarih, kimlik ve devlet geleneği tartışmalarıyla da yakından ilişkili bir profile sahip olduğunu göstermektedir (E-history.kz, 2025). Bu yönüyle yeni görevlendirme, siyasi ve kurumsal reformların koordinasyonunda tecrübeli bir ismin tercih edilmesinin yanı sıra, tarih ve devlet geleneğine ilişkin birikimin üst düzey yönetim süreçlerine taşınması sürekliliği bakımından da önemlidir.

Bununla birlikte 2026’daki kurumsal düzenlemeleri daha geniş modernleşme gündeminden ayrı değerlendirmek gerekir. Tokayev’in Kurultay konuşmasında reformların yeni Anayasa ve yeni kurumlarla tamamlanmadığını, aksine daha da hızlanacağını belirtmesi bu yaklaşımı açık biçimde ortaya koymaktadır. Cumhurbaşkanı’nın “geri dönüş yok” mesajı, 2026 değişikliklerini nihai sonuçtan ziyade uzun vadeli dönüşümün kurumsal zemini olarak konumlandırmaktadır. Bu programın ekonomik ayağında sanayileşmenin hızlandırılması, üretim kapasitesinin artırılması, ulaştırma, enerji, su ve kamu hizmetleri altyapısının yenilenmesi ile yatırımların uzun vadeli kalkınma hedeflerine yönlendirilmesi bulunmaktadır. Eğitim, bilim ve insan sermayesine yapılan vurgu ise modernleşmenin yalnızca maddi ve fiziksel yatırımlara dayanmadığını göstermektedir (Akorda, 2026b; Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti, 2026).

Son dönem devlet politikalarına bakıldığında dijital dönüşümün bu yaklaşımın önemli bileşenlerinden biri olduğunu söylemek mümkün. 2029’a kadar uzanan “Digital Qazaqstan” Stratejisi’nde veri ve yapay zekânın kamu yönetimi, ekonomik üretim ve hizmet sunumunda temel araçlardan biri olarak konumlandırılması, dijitalleşmenin belirli sektörlerle sınırlı bir teknoloji politikası olmaktan ziyade bütüncül ve kapsamlı bir vizyon haline geldiğini göstermektedir (Kazakistan Yapay Zekâ ve Dijital Kalkınma Bakanlığı, 2026). Tokayev’in yapay zekânın yasama ve hukuki analiz süreçlerinde kullanılmasını önermesi ve E-Parlamento sisteminin geliştirilmesini istemesi de teknolojik dönüşümün doğrudan yeni devlet yapılanmasına entegre edilmek istendiğini ortaya koymaktadır (Akorda, 2026b).

Bu reform ve yenilenme arayışının arka planında, mevcut küresel sistemde artan belirsizlikler ve krizlere karşı daha dayanıklı bir devlet yapısı oluşturma ihtiyacının da bulunduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Tokayev, Kazak tarihinin kritik dönemlerinde toplanan kurultayların işlevine

atıfta bulunduğu ilk Kurultay toplantısındaki konuşmasında, büyük güçler arasındaki güvenin zayıfladığı, küresel kurumların etkinliğinin tartışıldığı ve bölgesel örgütlerin önem kazandığı bir uluslararası sisteme dikkat çekmiştir. Aynı konuşmada “orta güçler”in giderek daha görünür hâle geldiğini belirterek Kazakistan’ı da bu kategori içerisinde değerlendirmesi, içerde yürütülen kurumsal yenilenme ile dış politikadaki daha etkin ve dayanıklı devlet arayışı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır (Akorda, 2026b). Bu yaklaşım, Kazakistan’ın geleneksel çok yönlü dış politikasından bir kopuştan ziyade, söz konusu çizginin değişen jeopolitik koşullara uyarlanması olarak okunabilir. Nitekim 2020-2030 Dış Politika Konsepti’nde yer alan çok yönlülük, pragmatizm, proaktiflik ve çok taraflılık ilkeleri korunurken, ülkenin stratejik hareket alanını genişletme ve dış politika özerkliğini güçlendirme hedefi daha belirgin hâle gelmektedir (Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2020).

Bu nedenle iç reformlarla dış politikadaki konumlanış arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Daha fazla hareket alanına sahip olmayı hedefleyen bir orta gücün diplomatik esnekliğini güçlü kurumlar, çeşitlenmiş ekonomi, gelişmiş altyapı, teknolojik kapasite ve nitelikli insan kaynağıyla desteklemesi gerekmektedir. Tokayev’in egemenliğin ekonomi, bilim, diplomasi ve insan potansiyelini geliştiren somut adımlarla güçlendirilmesi gerektiği yönündeki değerlendirmesi de bu bağlantıyı ortaya koymaktadır (Akorda, 2026b). Dolayısıyla kurumsal yeniden yapılanma, ekonomik çeşitlenme ve teknolojik dönüşüm yalnızca iç kalkınma değil, Kazakistan’ın değişen Avrasya jeopolitiğinde daha dirençli ve etkin bir aktör olma hedefinin gerekli şartlarıdır.

Bu yönelim Orta Asya ve Türk dünyası bakımından da önem taşımaktadır. Kazakistan’ın bölgesel iş birliğini güçlendirme, ulaştırma güzergâhlarını çeşitlendirme ve Orta Koridor’un kapasitesini artırma politikaları ülkenin bölgesel rolünü desteklemektedir. Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesinde ulaştırma, ticaret, yatırım, bilim, dijitalleşme ve yapay zekâ alanlarında gelişen iş birliği de Kazakistan’ın ekonomik ve teknolojik modernleşme hedefleriyle örtüşmektedir. Bu nedenle iç reformlarla geliştirilen kurumsal ve ekonomik kapasitenin Orta Asya’daki bölgesel iş birliğine ve Türk dünyasıyla bütünleşmeye de katkı sunması beklenebilir.

Özetle, 2026’da kabul edilen yeni Anayasa, Kurultay’ın teşkili, yeni koordinasyon

mekanizmalarının kurulması ve yönetici kadronun yeni sisteme göre yeniden belirlenmesi, Tokayev döneminde devam eden modernleşme sürecinin yeni aşamasını oluşturmaktadır. Bu aşamanın ayırt edici yönü; kurumsal etkinliği, ekonomik kalkınmayı, teknolojik kapasiteyi, tarihsel sürekliliği ve dış politika özerkliğini aynı devlet tasavvuru içinde birleştirme arayışıdır. Tokayev'in reformlarda "geri dönüş olmadığı" yönündeki yaklaşımı da dönüşümün uzun vadeli bir devlet stratejisi olarak ele alındığını göstermektedir. Yeni sistemin başarısı uygulama performansına bağlı olmakla birlikte, 2026 gelişmeleri "Yeni Kazakistan" söyleminin giderek daha belirgin bir siyasi, kurumsal ve stratejik mimariye dönüştüğüne işaret etmektedir.

Kaynakça:

- Akorda (2022). Devlet Başkanı Kasım Cömert Tokayev'in Kazakistan halkına seslenişi: Yeni Kazakistan: Yenilenme ve Modernleşme Yolu. Alınan yer: <https://mirror.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevty-n-kazakistan-halkyna-zholdauy-1622340> . Erişim tarihi: 29.08.2026.
- Akorda (2026a). Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası. Alınan yer: <https://mirror.akorda.kz/kz/kazakistan-respublikasynyn-konstituciyasy-3053334> . Erişim tarihi: 26.08.2026.
- Akorda (2026b). Devlet Başkanı Kasım Cömert Tokayev'in birinci dönem Kurultayının ilk oturumunun açılışında yaptığı konuşma. Alınan yer: <https://akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevty-n-birinshi-shakrylymdagy-kuryltaydyn-birinshi-sessiyasynyn-ashyluynda-soylegen-sozi-287352> . Erişim tarihi: 31.08.2026.
- Akorda (2026c). Devlet Başkanı Kurultay oturumunda Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Başbakanlık görevlerine adayları sundu. Alınan yer: <https://akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kuryltay-otyrysynda-vice-prezident-zhane-premer-ministr-lauazymdaryna-kandidaturalardy-usyndy-3171126> . Erişim tarihi: 31.08.2026.
- E-history.kz (2025). Yedi ciltlik çalışma: "Altın Orda" başlıklı üçüncü cildin içeriği görüşüldü. Alınan yer: <https://e-history.kz/kz/amp/news/show/50000633> . Erişim tarihi: 26.08.2026.
- Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2020). Kazakistan Cumhuriyeti'nin 2020-2030 Dış Politika Konsepti. Alınan yer: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa/documents/details/75728?lang=ru> . Erişim tarihi: 26.08.2026.
- Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti (2026). Yüksek katma değerli üretime yatırımlar: Kazakistan'da imalat sanayisinin payı %46,7'ye ulaştı. Alınan yer: <https://primeminister.kz/ru/news/reviews/investicii-v-vysokie-peredely-realizaciya-poslaniya-prezidenta-vyvela-dolyu-obrabotki-kazahstana-do-467-31832> . Erişim tarihi: 29.08.2026.
- Kazakistan Merkez Seçim Komisyonu (2026a). 15 Mart 2026 tarihli ulusal referandumda gerçekleştirilen oylamanın sonuçları hakkında. Alınan yer: <https://www.election.gov.kz/eng/news/acts/index.php?ID=10122> . Erişim tarihi: 27.08.2026.
- Kazakistan Merkez Seçim Komisyonu (2026b). Kazakistan Cumhuriyeti Kurultayı milletvekili seçim sonuçlarının belirlenmesi ve milletvekili sandalyelerinin dağılımı hakkında. Alınan yer: <https://www.election.gov.kz/rus/news/acts/index.php?ID=10584> . Erişim tarihi: 27.08.2026.
- Kazakistan Yapay Zekâ ve Dijital Kalkınma Bakanlığı (2026). Kazakistan'da 2029 yılına kadar "Digital Qazaqstan" Ulusal Stratejisi kabul edildi. Alınan yer: <https://www.gov.kz/memleket/entities/maidd/press/news/details/1238140?lang=en> . Erişim tarihi: 28.08.2026.